

ВОДОГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

В. СТАШУК,
голова
Державне агентство
водних ресурсів України

Доволі складний для водогосподарського комплексу України 2013 рік уже відійшов в історію. Тож час спокійно й об'єктивно проаналізувати все зроблене, не замовчуючи, звичайно, й існуючі проблеми. Навіть якщо вони і гострі або комусь неприємні. **Це потрібно для повного відновлення потенціалу колосів потужної та й нині архіважливої галузі економіки нашої держави.**

Отже, торік водогосподарські структури Держводагентства України змогли повною мірою забезпе-

За розрахунками авторитетних науковців-аграріїв, для гарантування продовольчої безпеки держави площа зрошуваних земель має становити 1,5 мільйона гектарів, а в найближчій перспективі - вдвічі більше

чити потреби населення й економіки країни у водних ресурсах. Зокрема, надійно функціонували водосховища комплексного призначення і загальнодержавні канали міжбасейнового перерозподілу водних ресурсів. Аби забезпечити таку стабільність, весною було заакумульовано в основних водосховищах 50 кубічних кілометрів води.

Це дало змогу гарантувати подачу води до всіх точок водовиділу. Особливо складною була минулорічна ситуація в південних областях нашої держави. Водогосподарські організації цього регіону за складних погодних умов та обмеженого бюджетного фінансування забезпечили ефективне функціонування зрошувальних систем.

Відродно, що в нашій країні нарешті починають повертатися обличчям до зрошуваного землеробства. За вдумливого, науково виваженого підходу до цього пріоритетного напрямку господарювання в зоні Степу та й Лісостепу держава реально може отримати доволі значні додаткові збори зернових та овочів, а аграрії - чималі прибутки. Адже для розширеного виробництва в них постійно бракує обігових коштів. **Тому-то сьогодні на часі відновлення зрошува-**

ного потенціалу держави. Така тенденція чітко проглядається на всіх управлінських рівнях країни та агропромислового комплексу.

Уряд спрямовує нас на збільшення поливних масивів сільськогосподарських культур, оскільки із 2,2 млн. га зрошуваних земель в Україні в останні роки ефективно використовується лише 27 % загальної площі. **Одне слово, щоби там не було, але подальше нарощування аграрного потенціалу країни без швидкого відновлення поливних потужностей виглядатиме на практиці доволі проблематично.**

Яка ж об'єктивна ситуація нині в Україні зі зрошенням? Передусім, очевидна стала тенденція до розширення поливних масивів. Підтверджу свої слова цифрами. Якщо в 2012 році водогосподарські організації нашого відомства уклали з аграрними товаровиробниками 2,2 тисячі угод на подачу до їхніх полів води, то в минулому - уже 2,5 тисячі. **У цілому, торік у державі полито сільськогосподарські культури площею 614 тис. га. Це на 9 тис. більше, ніж 2012-го.**

Традиційно минулого року найбільше поливали свої лани аграрії Херсонщини (292 тис. га), АР Крим (137 тис.), Одеської (41 тис.) та Запорізької

Зрошуване землеробство

На ланах Одещини

(46 тис. га) областей. За глобального потепління в цьому спекотному овочівницькому й зерносіючому регіоні навряд чи можна було би вийти на пристойні врожаї. **Тож попри численні стримуючі чинники в роботі водогосподарського комплексу, договірні зобов'язання перед аграріями ми торік виконали. До того ж, не отримали жодного звернення стосовно невчасної подачі води для поливу.**

Уже мовилося, що попит на зрошення впевнено зростає. Але необхідно нарощувати темпи поливу нових земельних масивів. За розрахунками авторитетних науковців-аграріїв, для гарантування продовольчої безпеки України мінімальна площа зрошуваних земель у нашій державі має становити 1,5-1,7 млн. га, а в найближчій перспективі й 3 мільйони (ці розрахунки виконані фахівцями Інституту водних проблем і меліорації НААН України).

З огляду на це, торік ми разом з Мінагрополітики за дорученням уряду провели аудит використання поливних масивів у нашій країні та інвентаризацію міжгосподарських і внутрішньогосподарських зрошувальних систем. Аналіз показав, що з наявних 2,2 млн. га поливних земель в Україні не використовується 1,3 млн. й лише 840 тис. га можна зрошувати без додаткових капітальних витрат. Водночас, за оцінкою фахівців, на 885 тис. га реально найближчим часом відновити полив. На інших же площах зрошувальні системи через повну руйнацію потрібно або списувати, або відбудувати.

Головна споруда Північно-Кримського каналу

Така незavidна для аграріїв ситуація зумовлена найперше незадовільним технічним станом інженерної інфраструктури внутрішньогосподарських систем, відсутністю дощувальних машин, порушенням технологічної цілісності зрошувальних систем, спричиненим розпаюванням землі. І все ж, незважаючи на такі метаморфози, наші регіональні й місцеві структури готові забезпечувати живильною вологою товаровиробників. Ми щороку готові подавати воду для поливу на площу понад 1 млн. га, а можна й на більшу.

У який же спосіб наше відомство залучається до відновлення вкрай потрібних сьогодні на півдні України зрошувальних систем? **Передусім, вдаємося до перманентного оновлення основних меліоративних фондів. Відрадно, що торік ми вперше отримали кошти з державного бюджету для капітального ремонту.** Спрямували їх, передусім, на модернізацію Північно-Кримського й Головного Каховського магістральних каналів.

Не обділяємо увагою також підтримання в нормальному робочому стані зрошувальних систем у Черкаській, Полтавській, Запорізькій, Одеській та Миколаївській областях. У цих регіонах водогосподарські організації разом з товаровиробниками торік відновили полив на 16 тис. га. Цьогоріч плануємо забезпечити відновлення зрошення ще на 26 тис. га.

Тепер детальніше зупинимося на планах найближчої перспективи. Для визначення основних напрямів оновлення зрошувальних систем України розроблено "Концепцію техніко-економічного обґрунтування розвитку зрошення в південному регіоні України". Пріоритетними положеннями цього документа виступають реконструкція зрошувальних систем у зоні впливу магістральних каналів (Північно-Кримського, Головного Каховського магістрального та Інгулецької зрошувальної системи).

Посилена увага буде й до зрошувальних систем Одещини - Білгород-Дністровської, Татарбунарської і Нижньодністровської. Це дасть змогу в Херсонській, Запорізькій, Миколаївській та Одеській

Насосна станція Інгулецької зрошувальної системи

областях, а також АР Крим повернутися до поливу сільгоспугідь на масиві 550 тис. гектарів. Вартість цих масштабних та основоположних для держави робіт - 1,4 млрд. доларів.

Сума, звісно, не мала. Але швидке освоєння коштів допоможе аграріям зони Південного Степу України в кратні рази наростити обсяги збору такої потрібної для нашої країни та й світу екологічно чистої сільськогосподарської продукції. Тим більше, що в багатьох країнах планети сьогодні відчувається гостра нестача харчових продуктів.

Окрім того, практична реалізація цього, поза сумнівом, доленосного документа сприятиме й розвитку вітчизняної виробничої бази для випуску поливної техніки. Зокрема, нарощування потужностей з виготовлення дощувальних машин, будівництва заводів з виробництва труб та арматури, підтримування дієздатним підприємства з випуску насосного обладнання. Під ці базові технічні проекти потрібно 100 млн. доларів.

У цілому ж, резервні потужності згаданих каналів створюють можливість відновити полив 250 тис. гектарів у зоні дії Головного Каховського магістрального каналу, 200 тис. - у зоні досяжності Північно-Кримського каналу й 30 тис. га - на зрошувальних системах Одеської області.

Якраз такий комплексний підхід сприятиме нарощуванню поливних масивів після технічного відновлення раніше споруджених систем. Ясна річ, там, де внутрішньогосподарська мережа ще повністю не зруйнована. До речі, вони будуть забезпе-

Насосна станція каналу Дніпро-Інгулець

чені й новітніми засобами поливу - сучасною дощувальною технікою та засобами краплинного зрошення.

Хочу сказати, що ми сподіваємося на кошти не лише державного бюджету. У нашому Агентстві opracovують також інші варіанти залучення інвестицій для відновлення меліоративних систем на прийнятних для держави умовах. Так, у 2012 році ми підписали угоду з Українським союзом промисловців і підприємців, спрямовану на технічне оновлення водогосподарського меліоративного комплексу.

Фахівці цієї структури вже обстежили гідротехнічні споруди в Одеському та Миколаївському облводоресурсах, стан каналу Дніпро-Донбас та Інгулецької зрошувальної системи. Така форма співпраці нас влаштовує, бо віддавна з кризи легше виходити разом, аніж поодинці.

Щоби не бути голослівним, скажу, що в листопаді минулого року ми розглянули техніко-економічне обґрунтування реконструкції Головної насосної станції Нижньо-Дністровської зрошувальної системи Біляївського району Одеської області. Його підтримано та рекомендовано для подальшого впровадження. **Такий проект втілюється у форматі реалізації угоди між Держводагентством та Українським союзом промисловців і підприємців.**

Звичайно, поза межами цієї розповіді залишилося чимало реальних планів і задумів на завтра. Тож роботи - не початий край. Напруженої, щоденної, спланованої. Тим більше, що наше Агентство збирається всерйоз і надовго допомагати тим, хто працює на землі-годувальниці. **Одне слово, дбаючи сьогодні про їх технічну доміную, ми закладаємо фундамент зовсім не копійчаним завтрашнім прибуткам аграріїв.**

***

Оскільки цей номер журналу побачить світ у розпал новорічних і різдвяних свят, скористаюся нагодою і побажаю всім жителям України щастя, благополуччя й невичерпного оптимізму на день завтрашній. Нехай у Новому році всім здоровиться і працюється, любиться і радіється.

Канал Дніпро-Інгулець